

До спеціалізованої вченої ради
Д 26.007.03 у Національній академії
внутрішніх справ

Київ, пл. Солом'янська, 1

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Азарової Анни Андріївни «Кримінологічна характеристика та запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності» подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право

Відгук підготовлений на підставі зивчення тексту дисертації, автореферату та опублікованих автором робіт.

Актуальність теми, обраної для дисертаційного дослідження.
Громадський порядок віднесено до одного із найбільш важливих об'єктів кримінально-правової охорони, що посилює необхідність його дослідження та вивчення, так як ст. 1 Кримінального кодексу України встановлено, що Кодекс має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам.

Беручи до уваги існуючу на даний час ситуацію із станом злочинності та правопорядку в країні, необхідність підтримання на належному рівні громадської безпеки та громадського порядку виступає одним із пріоритетів забезпечення національної безпеки в цілому, безпосередньо впливаючи на життя суспільства.

Завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності – це злочини, які створюють під

Відгук на ВС		
Р. №	2042	
23	06	2020
кількість аркушів:		
докум.	13	додаток

загрозу громадську безпеку, призводять до деморалізації суспільства, спричиняє неминучу матеріальну та моральну шкоду.

Останнім часом зазначені злочинні прояви набувають поширеного характеру. Внаслідок їх вчинення в суспільстві створюється обстановка загального страху і непевності, породжується паніка та виникає недовіра до правоохоронних органів.

Згідно із статистичними відомостями, протягом 2018 року було обліковано 681 кримінальне правопорушення, кваліфіковане як завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Варто зазначити, що за 2017 рік таких кримінальних правопорушень було зареєстровано 619, тобто за результатами спостерігається незначне зростання (приблизно на 10 %). Слід також додати, що за останні роки найбільш суттєвим було зростання кількості вчинених таких злочинів втричі – протягом 2014 року.

Все це свідчить про необхідність розробки більш ефективних заходів протидії таким кримінальним правопорушенням на всіх її рівнях а також підготовки практичних рекомендацій та пропозицій, які матимуть значення для науки і практики запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.

З урахуванням зазначеного вище, дисертаційне дослідження А.А. Азарової «Кримінологічна характеристика та запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності» видається мені таким, що, без сумніву, характеризується необхідним рівнем **актуальності**.

Структура дисертації є добре продуманою і відповідає тим завданням, які поставила перед собою автор. Дисертація складається із анотацій, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел, що включає 175 найменувань, та трьох додатків.

Повний обсяг дисертації становить 220 сторінок, з них загальний обсяг тексту – 152 сторінки.

Положення, викладені в авторефераті, відповідають основним положенням та висновкам, зазначеним у дисертації. Зміст автореферату відповідає визначеним стандартам. Дисертація та її автореферат оформлені відповідно до встановлених вимог.

У першому Розділі «Теоретико-методологічні засади дослідження та соціально-правова природа запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності» автором зазначається, що однією з причин зростання кількості вчинених завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності є недостатня наукова розробленість цієї проблематики. У зв'язку з розширенням переліку мотивів вчинення цих злочинів, з'являються нові сучасні способи їх вчинення та приховування, що призводить до того, що держава не в змозі забезпечити суспільну безпеку на належному рівні.

Дисертантом досить ґрунтовно розглянуто основні вітчизняні та зарубіжні здобутки досліджуваної проблематики. Крім того, в цьому ж Розділі дослідження Азарової А.А. аналізує методологічні підходи до вивчення проблематики запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Автором підтримується думка про те, що введення більш жорсткого покарання за такі злочини у 2012 році не вплинуло на криміногенну ситуацію, тобто кількість вчинених злочинів не зменшилася, на підставі цього пропонується не посилювати кримінальну відповідальність за такі злочини, а замінити покарання на такі, що не пов'язані з позбавленням волі – наприклад, штраф, громадські роботи. В дослідженні обґрунтовується така заміна покарання та на підставі цього автором запропоновані зміни до Кримінального кодексу України.

У другому Розділі «Кримінологічна характеристика завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності» досліджено кримінологічну характеристику аналізованої злочинності. Автор розглядає та проводить аналіз різних кількісних та якісних показників завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, при цьому виявляє різні особливості та взаємозв'язки. Вивчення природи детермінації аналізованого виду злочинності автор пропонує здійснювати на підставі дослідження сукупності різноманітних факторів соціально-економічного, політико-правового та морально-психологічного характеру. У другому підрозділі дослідження автор проводить детальний аналіз осіб, які завідомо неправдиво повідомляють про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, досліджує, які соціально-типові ознаки та індивідуально-психологічні якості характеризують особу, що вчиняє аналізований злочин.

У третьому Розділі «Удосконалення системи запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності» автором проаналізовано заходи запобіжної діяльності щодо завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності на загальносоціальному та спеціально-кримінологічному рівнях. На підставі проведеного дослідження Азарової А.А. запропоновано план заходів запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.

Крім того, дисертантом досліджено основні аспекти взаємодії правоохоронних органів та громадських організацій у запобіганні аналізованим злочинам. Автором також підкреслено, що рівень взаємодії правоохоронних органів та громадських організацій у запобіганні завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності на сьогодні залишається вкрай низьким. Одним із шляхів

вирішення окресленої проблеми вбачається нормативне закріплення порядку цієї взаємодії шляхом розроблення відповідної стратегії запобігання злочинності як на державному, так і на місцевому рівнях, враховуючи специфіку кожного регіону.

Таким чином, послідовність викладення матеріалу є логічною, висвітлює хід думки автора від аналізу попередніх досліджень та чинного законодавства до власних висновків та пропозицій.

Повнота викладу положень дослідження в опублікованих працях.

Основні результати дисертації Азарової А.А. досить повно відображені у 10 наукових публікаціях, із яких 4 статті – у виданнях, що включені МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, одна у зарубіжному юридичному виданні (Республіка Молдова), 5 статей – у збірниках тез наукових доповідей, що оприлюднені на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях і під час проведення круглого столу.

Зміст публікацій, викладених у наукових фахових виданнях, відповідає тексту дисертації, зокрема:

1) Положення Розділу 1 «Теоретико-методологічні засади дослідження та соціально-правова природа запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності» відображені у публікаціях:

Азарова А. А. Юридична відповідальність за завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2014. № 2. С. 86–95;

Азарова Анна. Некоторые аспекты усовершенствования уголовной ответственности за заведомо ложное сообщение об угрозе взрыва. *Legea și viața* (Закон и жизнь). 2018. №5/2. С. 3–6;

Азарова А. А. Спільні та відмінні риси тероризму та завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення та пошкодження об'єктів власності. Кримінологічна теорія і практика: досвід,

проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення: матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 25 берез. 2016 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2016. Ч. 2. С. 233–236;

Азарова А. А. Гуманізація покарання за незаконні повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності: вітчизняний досвід. Актуальні питання кримінально-виконавчого законодавства та практики: зб. матеріалів кругл. столу (Київ, 29 берез. 2018 р.). Київ: ІКВС, 2018. С. 22–25.

2) Основні положення Розділу 2 «Кримінологічна характеристика завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності» знайшли своє відображення у публікаціях:

Азарова А. А. Деякі аспекти кримінологічної характеристики завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. 2016. Вип. 6–2. Т. 2. С. 112–117;

Азарова А. А. Кримінологічний аналіз основних показників завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 3. С. 175–178. URL: <http://www.lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=111>;

Азарова А. А. Окремі кримінологічні аспекти завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення: тези доп. наук.-практ. конф. (Київ, 26 берез. 2015 року). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2015. С. 26–30;

Азарова А. А. Особливості особи злочинця, який завідомо неправдиво повідомляє про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення: матеріали міжвуз. наук.-практ. конф. (Київ, 24 берез. 2017 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2017. Ч. 2. С. 3–6;

Азарова А. А. Детермінанти завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Кримінологічна

теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення: матеріали міжвуз. наук.-практ. конф. (Київ, 22 берез. 2019 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2019. С. 249–252.

3) Окремі положення Розділу 3 «Удосконалення системи запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності» відображені у публікаціях:

Азарова А. А. Проблеми запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Юридичний бюлетень. 2017. № 5. Т. 3. С. 198–202.

Слід відзначити, що **переважна більшість положень, винесених автором на захист (С. 26 – 27), і висновків (С. 151 – 158), а також висновки до розділів) є новими або містять значну частку новизни.**

Загалом, **наукова новизна** дисертації полягає в тому, що дисертація А.А. Азарової є одним з перших монографічних досліджень, в якому на основі комплексної кримінологічної характеристики та вивчення слідчої і судової практики запропоновано шляхи запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності в Україні. Проведене дослідження дозволило обґрунтувати нові положення, висновки і рекомендації, що мають як теоретичне, так й практичне значення.

Практичне значення розглядуваного дисертаційного дослідження визначається можливістю використання його результатів у законотворчій діяльності – для удосконалення чинного законодавства стосовно запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, у правозастосовній діяльності – для підвищення ефективності запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності та у освітньому процесі та науково-дослідній роботі під час підготовки лекцій, навчальних і практичних посібників, методичних рекомендацій, тестових завдань і дидактичних матеріалів з кримінології, кримінального права, а також

при проведенні різних видів занять із відповідних дисциплін у процесі підготовці бакалаврів та магістрів за спеціальністю 081 «Право» та в системі підвищення кваліфікації працівників Національної поліції України.

В обґрунтуванні цього було використані результати анкетування 284 співробітників правоохоронних органів стосовно питань запобіжної діяльності щодо завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, матеріали 148 архівних кримінальних проваджень за ст. 259 КК України, статистичні відомості Генеральної прокуратури України «Єдиний звіт про кримінальні правопорушення» та «Єдиний звіт про осіб, які вчинили правопорушення» за 2014-2019 рр., а також відомості Державної судової адміністрації України про кількість осіб, засуджених за вчинення завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, та їх характеристики.

Цим, а також правильним і доречним використанням автором різних загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, на підґрунті законів діалектики та філософських категорій теорії пізнання, таких як системно-структурний, історичний, формально-логічний, соціологічний, порівняльно-правовий, статистичний – забезпечується високий **ступінь обґрунтованості** наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дослідженні, **їх достовірність**.

Загалом, на сторінках дисертації А.А. Азарової вдалося вибудувати наукову модель сучасного стану кримінологічної характеристики завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності та запропонувати низку нових ідей щодо її вдосконалення.

Використовуючи наведений вище масив емпіричних даних та наукових джерел, автор зробила досить цікаві узагальнюючі висновки. Зокрема, я погоджуюсь із класифікацією основних факторів детермінації завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи

пошкодження об'єктів власності на такі основні їх групи: соціально-економічні фактори, політико-правові фактори та морально-психологічні фактори. З цього приводу цікавим моментом є те, що автор визначає політико-правові фактори на сьогодні одними з найважливіших причин завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Так як в умовах політичної нестабільності загострилася економічна та соціальна ситуація у суспільстві. Наразі вітчизняне суспільство «розділене» за політичною позицією в тому числі, серед активістів ведеться запекла боротьба, що може призводити до емоційного виснаження. Крім того, політична ситуація напередодні виборів навесні 2019 року призвела до різкого зростання кількості завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.

Заслуговує на увагу і запропоновані основні заходи спеціально-кримінологічного запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, які автором умовно були поділені на два блоки: заходи, які спрямовані на усунення і нейтралізацію впливу детермінант вчинення аналізованих злочинів, і заходи індивідуальної роботи для запобігання цим злочинам стосовно тих осіб, які вже їх вчиняли чи вчиняють. Перший блок передбачає заходи організаційного, правового та соціально-психологічного характеру. Другий блок, насамперед, стосується оперативного реагування при вчиненні схожих злочинів: ведення інформаційно-аналітичних обліків, удосконалення методик розслідування, взаємодія між правоохоронними органами на загальнодержавному та міжнародному рівнях.

Підтримую думку про те, що для поліпшення умов виконання запобіжних функцій правоохоронним та іншим державним органам необхідно налагодження взаємодії у запобіганні завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.

Для підвищення її ефективності, насамперед, необхідно створення нормативних підстав, тобто внесення до комплексних програм профілактики

злочинності та охорони громадського порядку переліку заходів, які повинні передбачати проведення спільних методичних нарад та семінарів з питань розроблення пропозицій і підготовки інформаційних матеріалів про запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності; координацію зусиль при проведенні запобіжних заходів та створення з цією метою робочих груп; обмін досвідом і поширення позитивного досвіду; проведення спільних науково-практичних семінарів і конференцій з метою удосконалення взаємодії тощо.

Однак, не зважаючи на вищезазначене, загальна позитивна оцінка дисертації не виключає деяких зауважень і побажань, які можуть бути використані автором у подальших наукових дослідженнях:

1. Дисертаційне дослідження будується на різноманітній емпіричній базі, яка включає матеріали архівних кримінальних проваджень за ст. 259 КК України, анкетування співробітників правоохоронних органів стосовно питань запобіжної діяльності щодо завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, статистичні відомості Генеральної прокуратури України «Єдиний звіт про кримінальні правопорушення» та «Єдиний звіт про осіб, які вчинили правопорушення», а також відомості Державної судової адміністрації України. Характеризуючи масиви кримінальних проваджень та опитуваних респондентів, дисертант не вказує на рівень репрезентативності отриманих даних, що було б доцільно зробити, вказуючи на похибку репрезентативності. Також виникає питання стосовно часового періоду, за який аналізуються статистичні показники щодо злочину, передбаченого ст. 259 КК України. Вважається, більш доцільним було б здійснити аналіз статистичних даних з 2002 року, коли почав діяти чинний Кримінальний кодекс України. Це б надало змогу більш ґрунтовно охарактеризувати тенденції статистичних показників злочинів цього виду.

2. У положеннях наукової новизни одержаних результатів, так і в дисертації, автором задекларовано подальший розвиток обґрунтування декриміналізації діяння передбаченого ст. 259 КК України за допомогою заміни

покарання у вигляді позбавлення волі на покарання, не пов'язані з ізоляцією від суспільства винної особи (штраф, громадські роботи). На моє переконання використання терміну «декриміналізація» у даному випадку є не зовсім вдалим, та як під цим терміном розуміють скасування злочинності діяння, яке полягає у такій зміні кримінального закону, внаслідок якої дія або бездіяльність, які раніше визнавалися злочином, переводиться до категорії незлочинних, тобто визнається правомірною або правопорушенням іншого виду (Ю.А. Пономаренко). Тобто мова йде скоріш за все про гуманізацію покарання за вчинення злочину, передбаченого ст. 259 КК України, як процес пом'якшення кримінальної відповідальності шляхом внесення змін, що впроваджують більш широке застосування покарань, не пов'язаних з ізоляцією від суспільства, або пом'якшення покарання (санкції статті) за вчинений злочин.

3. Разом з тим, слід відмітити, що загалом пропозиція автора не посилювати кримінальну відповідальність за вчинення завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, і замінити покарання на такі, що не пов'язані з позбавленням волі – наприклад, штраф, громадські роботи має дискусійний характер, і потребує ретельнішої аргументації. Автором лише зазначається, що «незважаючи на збільшення покарання за завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, в кінцевому підсумку винні особи відповідно до законодавства, як правило, звільняються від реального відбування покарання. Таким чином, вони не відбувають покарання за злочин, що також негативно впливає на тенденцію таких злочинів в майбутньому» (ст. 64). Тому, питанню, що стосується відповідальності за злочин, передбачений ст. 259 КК України, дисертанту варто було б приділити більше уваги (як пропозиція, залишити авторів для подальших наукових розробок).

4. У розділі 3 дисертації розроблено комплекс заходів загальносоціального та спеціально-кримінологічного запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи

пошкодження об'єктів власності. Однак робота набула б ще більшої довершеності, якби усі пропозиції дисертантом були б оформлені у вигляді проекту нормативно-правового акту, у зв'язку з високим резонансом даної категорії злочинів та підвищеної уваги суспільства.

5. Розглядаючи «блок правових заходів» спеціально-кримінологічного запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності., автор на с. 136 дослідження пропонує «удосконалення системи заходів реагування на отриману інформацію про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності шляхом прийняття відповідних інструкцій, які б дозволили ефективніше протидіяти вчиненню нових злочинів». Однак в проведеному дослідженні немає жодних пояснень – що саме автор вкладає у зміст даного заходу і яким чином має удосконалюватись існуюча система заходів реагування на отриману інформацію.

Перелічені зауваження і побажання, зрозуміло, не вичерпують дискусії й щодо інших положень і висновків дисертанта, яку, очевидно, буде продовжено під час захисту. Але ці зауваження мають локальний, переважно дискусійний, характер і загалом не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність загалом, оформлення.

Зважаючи на вищевикладене, можна стверджувати, що дисертація Азарової Анни Андріївни «Кримінологічна характеристика та запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності» містить нові наукові положення й науково обґрунтовані результати в галузі кримінології, що в сукупності розв'язують важливе науково-прикладне завдання.

Зміст дисертації цілком відповідає заявленій дисертантом науковій спеціальності, робота пройшла належну апробацію. Дисертація є самостійною, завершеною роботою. Дослідження виконано зрозумілою, юридично і

літературно грамотною мовою. Оформлення дисертації та автореферату загалом відповідає встановленим ДАК МОН України вимогам.

Автореферат за своїм змістом ідентичний основним положенням дисертації та повністю відображає зміст, основні положення, висновки та пропозиції, які сформульовані в роботі.

Викладене вище дає підстави для **остаточного висновку** про те, що дисертація Азарової Анни Андріївни «Кримінологічна характеристика та запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності» відповідає вимогам пп. 9 і 11, Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Офіційний опонент –

кандидат юридичних наук,

заступник начальника управління

– начальник відділу інспекції

з особового складу управління кадрового забезпечення,

Головного управління Національної поліції

в Закарпатській області

полковник поліції

Володимир ДЬОРДЯЙ

«21» червня 2020 року

Підпис Дьордяя В.І. заступника
Т.в.о начальника Головного управління
Національної поліції в Закарпатській області
полковник поліції

Роман УС

«21» червня 2020